

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для вступників на навчання для здобуття ОС бакалавр
за спеціальністю 034 Культурологія
(на основі здобутого здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст»)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена відповідно до освітньо - професійної програми (ОПП) підготовки фахівців за спеціальністю 034 «Культурологія» галузі знань 03 – Гуманітарні науки. Прийом абітурієнтів, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) «Молодший спеціаліст» для здобуття освітнього ступеню (ОС) бакалавр за спеціальністю 034 «Культурологія» проводиться за результатами додаткового і фахового вступних випробувань із професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Вони відбуваються у формі усного (письмового) випробування.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь та навичок, необхідних для опанування нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки фахівця ОС бакалавр за спеціальністю 034 – «Культурологія».

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння освітньо-професійної програми бакалавра за спеціальністю 034 «Культурологія» абітурієнти повинні мати освіту за напрямом ОКР «Молодший спеціаліст» та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навиками в галузі професійних наук. Обов'язковою умовою також є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного випробування розкриває структуру та зміст іспиту для конкурсного зарахування до ДВНЗ

«УжНУ» на навчання за першим освітнім рівнем («бакалавр») за спеціальністю 034 – «Культурологія» галузі знань 03 – Гуманітарні науки. Зміст складено у відповідності до вимог професійної підготовки фахівців даної спеціальності, що зазначені в освітньо-професійній програмі (ОПП). Відбір навчальних дисциплін і переліку тем програми заснований на комплексному підході до культурології як науки і практики про культурні цінності, компетентності, діяльність та процеси в минулому і сучасності. Програма іспиту охоплює тематику наступних навчальних дисциплін: «Вступ до культурології», «Культура давніх цивілізацій», «Світові релігії» та «Історія та культура України». У зв'язку з тим, що міждисциплінарний вступний іспит носить комплексний характер, при підготовці до нього студенти повинні, в першу чергу, вивчити рекомендовану в програмі літературу.

Вступне випробування має комплексний характер, тому його програма складається з узагальнених розділів програм профільюючих дисциплін для оцінки загального рівня кваліфікації випускника. При усному / письмовому випробуванні екзаменаційний білет включає 4 питання, які, відповідно, розкриваються вступником в усному чи письмовому вигляді.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Для вступників на ОС бакалавр за спеціальністю 034 – «Культурологія» цей комплекс включає дисципліни:

- Вступ до культурології;
- Культура давніх цивілізацій;
- Світові релігії;
- Історія та культура України.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ УСНОГО (ПИСЬМОВОГО ВИПРОБУВАННЯ)

Вступ до культурології

Тема 1. Феномен культури і культурологія як наука та навчальна дисципліна. Поняття культури і цивілізації у філософському, прикладному та повсякденному значенні. Науки про культуру. Культурна історія. Антропологія. Культурологія. Культурні студії. Функції культури: адаптаційна, пізнавальна, аксіологічна, інформаційна, комунікативна, нормативна, гуманістична, людинотворча (соціалізація особистості), виховна, світоглядна.

Тема 2. Генеза культури та її сутність. Сучасний погляд на проблему антропосоціогенезу. Креаціонізм та теорія еволюції як провідні підходи до питання про виникнення людини. Людина як підсумок космічної, біологічної та культурної еволюції. Вплив космічних та біологічних факторів на еволюцію живих істот на Землі: від австралопітека до *Homo sapiens*. Сутність культурної еволюції та її відмінність від біологічної. Культурна еволюція як специфічна властивість людського існування. Головна відмінність культурної еволюції - особливий зміст, оформлення, закріплення та способи передачі інформації. Генезис та етапи культурної еволюції, сновні етапи культурної еволюції людства фіксування і передавання досвіду еволюція знярядь. Зміни виробничої діяльності та перехід від біологічної до соціальної організації. Виникнення мистецтва як унікального механізму культурної еволюції. Виникнення мистецтва як унікального відображення взаємодії людини зі світом. Людинотворчий та аксіологічний потенціал мистецтва.

Тема 3. Типологія культури. Основні підходи до типологізації культури. Хронологічні класифікації. Географічні класифікації. Видові класифікації. Світоглядний підхід: міфологічний, релігійний, науковий типи культур. Формаційний підхід. Локальний підхід. Підхід, що запровадив поняття епохи перехідних типів культур. Історична типологія культури. Регіональна типологія культури. Поняття «культурний регіон». Арабо-мусульманський культурний регіон. Африканський культурний регіон. Далекосхідний культурний регіон. Європейський культурний регіон. Індійський культурний регіон. Латиноамериканський культурний регіон.

Тема 4. Соціокультурна динаміка. Цивілізація і культура. Поняття соціокультурної динаміки. Характерні ознаки динаміки культури. Варіативний характер динамічних процесів: прогрес, регрес, стагнація, криза культури. Моделі соціокультурної динаміки. Циклічна парадигма розвитку культури. Циклічні моделі культурної динаміки. Еволюціоністська парадигма щодо розвитку культури. Культура і цивілізація.

Тема 5. Художня культура.

Зміст поняття «художня культура». Мистецтво як форма художньо-образної інтерпретації дійсного та уявного. Види мистецтва як форми художньо-творчої діяльності. Система класифікації видів мистецтва. Просторові

(статичні), часові (динамічні) та просторово-часові (синтетичні) види мистецтва. Стиль у мистецтві. Основні види мистецтва. Література. Танець. Музика. Театр. Кіномистецтво. Архітектура. Образотворче мистецтво.

Тема 6. Провідні тенденції розвитку світової культури.

Загальна характеристика сучасної культури. Західна культура як культура європейського типу. Динамізм, практицизм, індивідуалізм, плюралізм сучасної західної культури. Ознаки кризи західної культури. Ознаки конфліктної ситуації в сучасній західній культурі. Субкультурна диференціація і роль молоді. Природа субкультурного феномену в сучасних умовах. Носії субкультур. Загальнокультурні та специфічні функції, притаманні субкультурам. Культурно-трансформаційні процеси субкультуризації сучасної України. Владна еліта як субкультура. Кримінальний тип субкультури. Молодіжна культура і субкультура як фактор соціокультурної модернізації і постмодернізації. Кризові явища в культурі. Криза духовності – альтруїзм чи егоцентризм. Культура як стан духовно-енергетичного стану спільноти. Причини кризових явищ в культурному просторі.

Перелік питань на іспит

1. Поняття феномену «культура».
2. Культура і цивілізації.
3. Генезис та етапи культурної еволюції.
4. Зміст поняття «художня культура».
5. Історична типологія культури.
6. Науки про культуру.
7. Функції культури.
8. Форми культури.
9. Регіональна типологія культури.
10. Традиційна культура.
11. Культура тоталітаризму
12. Поняття художнього стилю у мистецтві.
13. Основні види мистецтва.
14. Література
15. Танець: витоки, види, форми.
16. Музика як відображення людських почуттів і думок.
17. Театр як синтетичний вид мистецтва.
18. Кіномистецтво: жанрове розмаїття видів.
19. Архітектура
20. Образотворче мистецтво

Культура давніх цивілізацій

Тема 1. Ранні форми культури. Джерела з вивчення первісної історії та її культури. Археологічна періодизація первісної історії. Особливості процесу

антропогенезу. Доба архантропів. Доба палеоантропів. Доба неоантропів. Природа походження привласнюючи форм господарської діяльності (збиральництво, мисливство). Духовна культура збирачів та мисливців. Первинні релігійні вірування. Обряди ініціації. Психологічні пояснення антропогенезу. Примітивна ментальність. Синкретизм свідомості первісної людини.

Тема 2. Загальна характеристика культур Стародавнього Сходу. Стародавній Схід: основні етапи розвитку, хронологічні та географічні межі давньосхідного цивілізаційного та культурного простору. Специфіка природних умов. «Річкові цивілізації». Давньосхідна деспотія. Формування психології та ментальності давньосхідної людини. Загальні риси культур давньосхідних цивілізацій. Роль митця в давньосхідному суспільстві. Митець та влада на стародавньому Сході. Світові досягнення духовної та матеріальної культури окремих цивілізацій стародавнього Сходу. Освітні системи стародавнього Сходу. Релігій стародавнього Сходу. Види писемності. Канони мистецтва. Основні етапи розвитку сходознавчих досліджень. Початок археологічних досліджень на Сході. перші успіхи в розшифровці давньосхідної писемності. Основні досягнення класичного етапу сходознавчих досліджень. Вивчення культур Давнього Сходу у 1920-1930-х рр. Посилення локальності сходознавства в 1950-1980-х рр. Переосмислення класичного сходознавства, його спадщини і перспективні напрями досліджень на сучасному етапі.

Тема 3. Матеріальна культура стародавнього Єгипту. Геокліматичні умови на території Єгипту. Розливи Нілу. Складення етнічного типу. Сучасна наукова хронологія культури Єгипту. Створення номів. Виникнення царств Верхнього та Нижнього Єгипту. Особливості Давньоєгипетської цивілізації. Об'єднання Єгипту (кінець IV тис. до н.е.). Абідос і Мемфіс як політичні та культурні центри Єгипту. Гробниці та некрополі. Скульптура Раннього, Давнього та Середнього царств. Рельєфи. Будівництво Великих пірамід у Гізі та їх архітектурні особливості. Основні риси давньоєгипетського мистецького канону. Досягнення поховальної та храмової архітектури. Баланс індивідуального та надіндивідуального в єгипетській скульптурі. Мистецтво рельєфів та розпису. Гробниці Долини Царів. Відкриття гробниці Тутанхамона. Заупокійний храм. Храмові комплекси Карнака і Луксора. Храми в Абу-Сімбелі та Медінет-Абу. Обеліск як самостійна архітектурна форма. Гармонія канону та новації в мистецтві пізнього періоду. Фаюмський портрет елліністичної та римської доби. Внесок давньоєгипетської культури в історії світової цивілізації.

Тема 4. Матеріальна культура цивілізацій Месопотамії. Шумеро-Акадська цивілізація та її культура. Гіпотези про походження шумерів. Хасунсько-самаррський, халафський, убадійський, урукський періоди доцивілізаційного розвитку Шумеру та їх культурні досягнення. Виникнення монументальної архітектури. Кліматичні особливості, іригаційна система та агротехніка Шумеру III тис. до н.е. Міста-держави. Розвиток ремесленого

виробництва. Мистецтво гліптики. Барельєфно-лінійний стиль. Особливості храмової архітектури. Зіккурати. Шумерсько-Аккадське царство та його роль в історії Шумеру. Розвиток скульптури. Культура Вавилонії. Політична історія Давньовавілонського царства. Розвиток сільського господарства, ремесел і торгівлі. Початок переходу до залізного віку. Скульптура. Міська архітектура Старого Вавилону. Іригаційні досягнення Нововавілонського царства. Сади Семіраміді. Культура Ассирії. Місто Ашшур. Виникнення та розширення Ассирійського царства на початку II тис. до н.е. Особливості давньоассирійського мистецтва. «Килимові» розписи. Палацове й оборонне будівництво часів Новоассирійського царства. Ассирійські рельєфи: техніка, сюжети, особливості мистецького канону. Скульптура, у Новоассирійському царстві.

Тема 5. Культура Сирії та Палестини. Геокліматичні умови формування та розвитку культур Сирії та Палестини. Культури докласового суспільства (від верхнього палеоліту до 3000 р. до н.е.). Докерамічне поселення Єрихон та його особливості. Винаходження методів обробки металів. Синкретична ідея плодючості та ранні релігійні культи. Натуфійська культура та її історичне значення. Ранньокласові міста-держави. Ебла як культурний центр. Початок виробництва скляного посуду та фарбування вовняних тканин. Сирія у III-II тис. до н.е. Дамаск. Хурритська держава Мітанні. Сирійські держави в системі міжнародних відносин. Культура Угаріта. Виникнення Ізраїльсько-Іудейського царства. Ствердження іудаїзму. Перший Ієрусалимський Храм. Основні етапи історії Ізраїльсько-Іудейського царства. Другий Храм. Укладання Старого Заповіту. Пророчі, історичні та законодавчі книги. Культурні досягнення давніх іудеїв. Взаємний вплив давньоєгипетської культури та близькосхідних культур. Фінікійські міста-держави: Бібл, Тир, Сидон. Іноземні завоювання Фінікії. Основні винаходи фінікійців у галузі суднобудування. Фінікійська галера. Морські подорожі та географічні відкриття фінікійців. Експедиція Ганона. Заснування фінікійських колоній. Ремесла та декоративно-прикладне мистецтво фінікійських міст-держав. Винахід пурпуру. Досягнення складувів із Сидону. Особливості мистецького стилю. Започаткування абетки. Твори фінікійських авторів. Натурфілософія фінікійців. Архітектурні досягнення фінікійців. Застосування бетону. Саркофаг царя Хірама.

Тема 6. Матеріальна культура стародавньої Персії. Особливості цивілізаційного розвитку на території Ірану. Етнічна історія Давнього Ірану. Особливості економічного розвитку. Луристанські бронзи. Перехід до залізного віку. Становлення державності на території Давнього Ірану. Іран під владою іноземних держав. Утворення держави Ахеменидів. Перипетії її політичної історії. Адміністративно-господарський устрій Ахеменидської держави та її економічна політика. Календар і грошова система. Будівництво доріг. Становлення ахеменидського стилю в архітектурі. Гробниця Кіра. Мавзолей сатрапа Карії як одне з «див» давнього світу. Палацовий ансамбль Переспоя. Рельєфи ападани. Художнє ремесло давніх персів. Внесок Давнього Ірану у світову культуру.

Тема 7. Матеріальна культура стародавньої Індії. Геокліматичні особливості давньоіндійської культури. Етнічна історія Давньої Індії. Особливості давньоіндійської цивілізації. Міська культура Мохенджо-Даро і Хараппи. Їх зв'язки з культурами Месопотамії. Основні хвилі арійського завоювання. Формування культури величного періоду. Архітектура епохи Маур'їв. Художнє ремесло давніх індійців. Внесок стародавньої Індії у світову культуру.

Тема 8. Матеріальна культура стародавнього Китаю. Геокліматичні особливості давньокитайської культури. Етнічна історія Давнього Китаю. Особливості давньокитайської цивілізації. Основні періоди в історії Давнього Китаю. Монументальна архітектура та скульптура епохи Цинь. Основні культурні досягнення епохи Хань. Художнє ремесло давніх китайців. Внесок стародавнього Китаю у світову культуру.

Тема 9. Загальна характеристика епохи Античності та її культури. Епоха Античності (греко-римської цивілізації), її географічні та хронологічні межі. Основні риси античної культури (антропоцентризм, раціоналізм, естетизм, демократизм, свобода мислення та творчості). Калогатія. Античне розуміння змісту та цінності культури. Місце та роль Античної цивілізації у всесвітньо-історичному та культурному вимірах. Вплив культурних здобутків античної цивілізації на наступні епохи.

Тема 10. Антична міфологія та релігія. Поняття «міф» та «міфологія». Роль міфології в розвитку культури стародавньої Греції та Риму. Світ античних богів та героїв. Греко-римський пантеон богів. Давньогрецькі релігійні свята. Давньоримські релігійні свята. Античні календарні системи. Місце та роль жрецтва. Жрецькі колегії у стародавньому Римі (авгури, гаруспіки, весталки, феціали і т.д.). Релігійна обрядовість стародавніх греків та римлян. Жертвоприношення. Забобонність, магія, чаклунство, оракули, гороскопи. Релігія у повсякденні та ментальності античної людини. Поява та поширення християнства. Легалізація Християнства (Константин Великий). Християнство – державна релігія пізньої Римської імперії.

Тема 11. Антична література. Народно-поетична творчість. Творчість Гомера («Іліада» та «Одісея»). Дидактичний епос (Гесіод). Давньогрецька лірика (Алкей, Сапфо). Творчість класичних поетів-трагіків (Есхіл, Софокл, Евріпід). Творчість поета-комедіографа Аристофана. Література доби Еллінізму. Александрійська лірика. Рання римська література (Плавт). Творчість Марка Туллія Ціцерона. Література ранньої Римської імперії (Овідій, Гораций, Вергілій). Література доби пізньої Римської імперії. Поява християнської літератури. Античне красномовство (ораторське мистецтво). Античний театр.

Тема 12. Антична архітектура. Археологічні відкриття Г.Шлімана та А.Еванса (Троя, Мікени, Кносський палац). Палацовий комплекс у Кноссі. Монументальна архітектура Егейського (Крито-Мікенського періоду). Формування типології давньогрецьких храмів в епоху Архаїки. Система колонних ордерів. Афінський Акрополь (принцип планування, структура та ідейний зміст). Парфенон, Ерехтейон, Пропілеї. Фронтони, метопа та фриз Парфенону. Містобудування. Гіпподамова система планування та забудови міст (Александрія, Пергам). Міста Етрурії. Особливості планування етрусських храмів та помешкань. Римські будівельні технології. Винайдення та використання бетону. Поява аркових, та купольних конструкцій. Римські акведуки. Римські культові та громадські споруди (дороги, терми, тріумфальні

арки, Римський Форум, Пантеон, Колізей та ін.). Інженерна думка доби Античності. Видатні античні архітектори. Вітрувій.

Тема 13. Античне образотворче мистецтво. Кікладське мистецтво. Лаконізм та простота пластики. Монументальний живопис Кносського палацового комплексу. Стилї раннього живопису та вазопису. Декоративне та прикладне мистецтво Мікен. Архаїчний живопис та вазопис. Монументальна пластика доби Архаїки (куриси та кори). Чорнофігурний та червонофігурний стилї архаїчного вазопису. Хрисоелефантїйська техніка. Грецький живопис та скульптура епохи Еллінізму (фризи Пергамського вівтаря). Етрусський живопис. Поховальна пластика етрусків (поховальні урни та саркофаги). Кераміка «буккеро». Римський скульптурний портрет. Монументально-декоративний живопис доби Римської імперії. Фаюмські портрети. Антична мозаїка, Античне скло. Античні ювелірні вироби. Видатні митці доби Античності (Фідій, Мирон, Скопас, Поліклет, Лісіпп та ін.).

Перелік питань на іспит

1. Специфіка культурологічного аспекту поняття «Схід»
2. Архітектура і образотворче мистецтво стародавнього Єгипту.
3. Давньоєгипетська міфологія.
4. Давньоєгипетська мова та різновиди писемності.
5. Релігія стародавнього Єгипту. Релігійна реформа Ехнатона.
6. Культура Межиріччя.
7. Культурні досягнення іудеїв.
8. Зороастризм - релігія стародавніх персів.
9. Культура стародавньої Індії.
10. Культура стародавнього Китаю
11. Епоха Античності (греко-римської цивілізації), її географічні та хронологічні межі.
12. Основні риси античної культури. Античне розуміння змісту та цінності культури.
13. Антична міфологія та релігія.
14. Давньогрецька література.
15. Давньоримська література.
16. Античне красномовство (ораторське мистецтво). Античний театр.
17. Давньогрецька архітектура.
18. Давньоримська архітектура.
19. Давньогрецьке образотворче мистецтво.
20. Давньоримське образотворче мистецтво.

СВІТОВІ РЕЛІГІЇ

Тема 1. Поняття релігії. Релігія як предмет наукового вивчення.

Поняття релігії. Дискусії про час і причини появи релігії. Еволюціонізм. Креаціонізм. Функції релігії. Різноманіття класифікацій релігійних вірувань. Родоплеменні примітивні стародавні вірування. Національно-державні релігії. Світові релігії. Монотеїстичні і політеїстичні релігії. Елементи релігії. Структура релігії.

Тема 2. Буддизм. Виникнення буддизму. Політична криза в Індії VI - V ст. до н. е. Криза традиційного світогляду. Поширення буддизму. Особистість засновника буддизму - Будди Шак'ямуні. Основні положення вчення. Зв'язок буддизму з індуїзмом і джайнізмом. Закон карми. Основні принципи буддизму. Вирощування моральності. Чотири Благородні Істини. «Колесо життя» - одна з найголовніших концепцій буддійської моделі світобудови. П'ять заповідей моральності. Практика медитації. Чернеча громада. Взаємовідносини мирян і ченців. Буддійські свята і обряди. Основні форми буддизму. Ваджраяна. Ламаїзм. Китайський Чань-буддизм. Центри ламаїзму на території Росії. Релігійне виховання і навчання. Духовне вдосконалення людини в буддизмі.

Тема 3. Християнство. Католицизм. Православ'я. Основи християнського віровчення. Благовіщення Марії. Народження, дитинство, отрочтво. Іоанн Хреститель. Початок проповідницької діяльності Ісуса. Покликання учнів. Арешт і страта. Воскресіння. Джерела знань про християнство. Божественне Одкровення. Святе Письмо і Святе Передання. Книги Старого і Нового Завіту. Новозавітні апостоли і їх служіння. Перші мученики за віру. Гоніння християн. Міланський едикт 315 року. Костянтин і Олена. Вселенські Собори. Боротьба з ересями. Нікео-Царгородський символ віри: догмат про трьох іпостасях Святої Трійці, створення і кінця світу, гріхопадіння Адама і Єви (первородного гріховності людства), Богочоловічої природи Христа, його розп'яття і воскресіння, спокуту їм гріхів людських і очікуваному другому пришестві, Апокаліпсис і дні страшного Суду. Сім смертних гріхів. Декалог Мойсея. Заповіді блаженства. Християнські таїнства. Роль храму і богослужіння в християнстві. Духовний світ ікони. Священнослужителі. Християнська моральність як основа поведінки людини. Релігійне виховання і навчання. Поділ християнства на західну і східні церкви. Велика схизма: розкол на римо-католицьку і православні церкви 1054 р Різниця в політичних і релігійно-філософських пріоритети західної і східних церков. Історія католицизму в Середні століття. Хрестові походи. Інквізиція. Святе католицьке переказ: папські енцикліки, праці Отців Церкви, постанови католицьких соборів (21 собор). Сучасний католицизм. Соціально-політична доктрина римо-католицької церкви. Неотомізм, тейярдизм. Католицькі догмати, не визнані православ'ям.

Тема 4. Християнство. Протестантизм. Реформація і контрреформація. Основні принципи Реформації: винятковий авторитет Слова Божого (Святого Письма), порятунку по особистій вірі і всесвященство. Основні розбіжності протестантизму з католицизмом. Особливості протестантського віровчення, організації та культури. Різноманіття конфесій і деномінацій всередині протестантизму. Континентальний протестантизм і його духовні лідери: М. Лютер, Ж. Кальвін, У. Цвінглі. Лютеранська церква, принципи її пристрою і структура. Кальвіністська реформа церковного устрою. Англіканство як «середній шлях» між католицизмом і континентальним протестантизмом. Адвентизм. Свідки Єгови, специфіка віровчення, його відмінність від більшості протестантських віровчень. Риси подібності та розбіжності протестантизму з іудаїзмом і католицизмом. Протестантизм і протестантські деномінації в Росії. Сучасні автокефальні православні церкви. Батьки Православної Церкви. Дискусії перших століть християнства. Благодіяння як постійне і щире перебування в душі єдиної, істинної і святої віри. Благодіяння як Боже обдарування порятунку кожній людині. Християнська віра і надія - «заспокоєння серця в Бозі», з упевненістю, що він дбає про спасіння людей, даруючи їм вічне життя і блаженство.

Тема 5. Іслам. Основи мусульманської релігії. Стародавні високорозвинені цивілізації південній частині Аравії і їх занепад. Економічне становище жителів. Політична криза. Відсутність єдиної міцної держави. Духовно-культурна криза. Ханіфа. Особливості національного характеру арабів. Становлення особистості Мухаммеда. Божественні одкровення. Публічна проповідь. Хіджра 622 року в Ястриб. Статут Мухаммеда. Протистояння Мецці. Боротьба з іудеями. Зміна Кіблі на Мекку. Паломництво Мухаммеда до Кааби. Задача Мекки в 630 році. Рік посольств. Поширення ісламу. Створення мусульманської держави. Звучання і зміст символу віри. 112 сура Корану. Поява пророка Мухаммада. "П'ять стовпів" ісламу. П'ять головних обов'язків віруючого. Роль молитви в житті мусульманина. Джихад. Коран, сунна і адат. Релігійне виховання і навчання. Шаріат як сукупність юридичних норм, принципів і правил поведінки мусульман. Сучасний іслам. Реформація шаріату на початку XX ст. Іслам в сучасному світі. Панісламізм. Проблема релігійного ісламського фундаменталізму і тероризму. Махдістское рух. Ваххабізм і ідея «чистоти» ісламу. Ідея всесвітнього ісламського держави. Джихад і шахіди. Рух Талібан. Аль-Кайда: ідеологія і практика. Роль ісламу у формуванні духовного клімату в значній частині мусульманського світу.

Тема 6. Еволюція релігій в сучасному світі. Процеси секуляризації та сакралізації. Динаміка рівня і характеру релігійності. Зміни в віровченнях, теології, релігійній діяльності, організації. Модернізм і фундаменталізм. Посилення соціально-політичної активності релігійних організацій та віруючих. Інтегративні процеси в релігіях: спроби створення універсальної "релігії", екуменічний рух, міжнародні релігійні організації і форуми. Релігійний фактор

в політичних і міжетнічних конфліктах, в соціально-політичних рухах. Участь релігійних організацій та віруючих у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Перелік питань на іспит

1. Передумови зародження буддизму
2. Перетворення буддизму в державну релігію. Поширення буддизму.
3. Основні напрямки в буддизмі.
4. Передумови виникнення і поширення християнства.
5. Перетворення християнства в державну релігію Римської імперії.
6. Середньовічна церква.
7. Християнські єретичні вчення в Середньовіччі та боротьба церкви з ними.
8. Еволюція чернецтва у Середньовічній Європі.
9. Церковний розкол 1054 р.
10. Місіонерська діяльність римо-католицької та православної церков.
11. Православна церква: догмати, канони, обряд.
12. Реформація в Європі.
13. Напрямки європейської Реформації.
14. Перші протестантські секти (анабаптисти, меноніти, Чеські брати).
15. Іслам. Мухаммед і його проповідь.
16. Догматика і ритуал класичного ісламу.
17. Релігійно-політичний розкол в ісламі.
18. Мусульманське богослов'я (калам) і філософські пошуки (мутазиліти і ін.).
19. Ісламський фундаменталізм та реформізм
20. Проблема «ісламського виклику» Заходу.

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Тема 1. Давня історія України. Предмет і завдання курсу. Історія України як історія окремого народу і його держави та в контексті світової історії. Її періодизація. Труднощі на шляху вивчення вітчизняної історії, їх об'єктивний і суб'єктивний характер. «Темні плями» в історії України і потреба їхнього всебічного висвітлення. Найдавніші цивілізації на терені України. Формування цивілізованого суспільства. Рабовласницькі держави та грецькі міста-держави в Північному Причорномор'ї та в Криму. Питання «прабатьківщини» слов'ян. Їх розселення та міграції. Виокремлення східних слов'ян із загальнослов'янського середовища.

Тема 2. Київська Русь - східнослов'янська держава. Передумови виникнення України-Русі. Соціально-економічні, географічні, етнічні та політичні чинники об'єднання східнослов'янських племен. Зростання ролі Києва. Варяги і норманська теорія. Військові походи Святослава. Запровадження християнства на Русі. Володимир Великий. Піднесення Київської держави за Ярослава Мудрого. Суспільно-політичне та господарське

життя за часів Київської Русі. Культура Київської Русі. Історичне значення Київської Русі.

Тема 3. Політична роздробленість Київської Русі. Галицько-Волинська держава. Причини, суть та наслідки удільної роздробленості України-Русі. Князівські міжусобиці. Зростання ролі і значення удільних князівств. Їхнє господарське, політичне і культурне життя. Виникнення Галицько-Волинського князівства, його соціально-економічний і політичний розвиток. Данило Галицький. Заснування Львова. Культурні досягнення князівства. Татаро-монгольське нашествя і його наслідки.

Тема 4. Україна литовсько-польської доби (XIV - перша половина XVII ст.). Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Польська експансія на українських землях наприкінці XIV – в середині XVI ст. Люблінська унія. Соціально-економічні процеси. Церковне життя. Берестейська унія. Культура України в XIV–XVI ст. Українська колонізація Подніпров'я й Запоріжжя. Джерела та причини виникнення українського козацтва. Перший гетьман. Посилення ролі козацтва. Наростання соціального протесту після унії 1569 р. Форми соціального протесту. Початок опришківства. Козацько-селянські повстання під проводом Косинського, Наливайка. Народні рухи 20-30 рр. Тарас Федорович (Трясило). Яків Остриця. Придушення повстань. Роль братств у визвольній боротьбі.

Тема 5. Україна в другій половині XVII ст. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б.Хмельницького: причини, рушійні сили, найважливіші битви. Формування української державності в ході війни. Переяславська Рада, її рішення. Оцінка Переяславської Ради в сучасній історіографії. Гетьманування І.Виговського. Особливості козацького бароко та його прояв у мистецтві.

Тема 6. Українські землі у XVIII ст. Гетьманування Івана Мазепи. Північна війна і Україна. Соціально-економічний розвиток українських земель. Дальший наступ царизму на автономію України. Пилип Орлик та його Конституція. Визвольна боротьба народних мас. Російсько-турецькі війни 1768-1774рр. і 1787-1791рр. Приєднання і початок колонізації Південної України. Поділ Польщі й участь Росії у ньому. Маніфест Катерини про руйнацію Січі. Доля козаків. Історичне значення Запорозької Січі. Зміни в адміністративно-політичному устрої України в другій половині XVIII ст. Розвиток культури у XVIII ст.

Тема 7. Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Поширення західноєвропейських революційних ідей в Україні після завершення війн з наполеонівською Францією, Декабристський рух. Організація декабристів в Україні. Повстання Чернігівського полку. Українська інтелігенція і формування національної

свідомості. Кирило-Мефодіївське товариство, його керівники та програмні документи. Репресії царизму проти кирило-мефодіївців. Роль товариства у національно-визвольному русі слов'ян. Піонери національного відродження в Галичині. "Руська трійця". Скасування кріпосного права. Консолідація українства Буковини та Закарпаття. Лук'ян Кобилиця. Посилення кріпосницького гніту на початку XIX ст. Нові явища в економіці. Посилення промислового розвитку. Антикріпосницька боротьба.

Тема 8. Україна в другій половині XIX ст. Скасування кріпосного права. Особливості селянської реформи в Україні її значення для подальшого соціально-економічного розвитку України. Реформи адміністративно-політичного управління: земська, міська, судова, військова. Розвиток промисловості. Перетворення України на вугільно-металургійну базу Російської імперії. Особливості капіталістичного розвитку України. Розширення селянства. Формування пролетаріату. Зміни в класовій структурі населення. Економічний розвиток західноукраїнських земель в складі Австро-Угорщини. Переселення українців наприкінці XIX ст. Національне гноблення українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Заборона української мови (Валуєвський циркуляр 1863р., Емський указ 1876р.). "Хлопомани". Народовці та москвофіли. Культурно-освітнє товариство "Просвіта" у Львові. Активізація українського національного руху.

Тема 9. Соціально-економічний і політичний розвиток українських земель на початку XX ст. (1900-1917 рр). Розвиток українського національного руху. М. Міхновський. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Ліберальна і демократична інтелігенція в українському національному русі. Створення українських національних партій: РУП, "Спілка", УДП, УРП. Діяльність загальноросійських політичних партій в Україні. Масова визвольна боротьба. Причини і початок революції 1905-1907рр. Масові соціальні виступи. Збройні повстання. Піднесення національного руху. Боротьба у Державній Думі за автономію України та українізацію освіти. Активізація національного руху в західноукраїнських землях. Мистецькі здобутки України періоду модернізму.

Тема 10. Українська революція. Боротьба за збереження державної незалежності (1917-1921 рр). Лютнева демократична революція в Росії. Утворення тимчасового уряду і його місцевих органів. Виникнення Центральної Ради. Формування української державності. I Універсал Центральної Ради – проголошення автономії України. Створення Генерального секретаріату, II Універсал. III Універсал. Проголошення Української Народної республіки. М. Грушевський – перший президент УНР. Переворот 29 квітня. Гетьман П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду. Падіння гетьманського режиму. Створення Директорії, її склад, внутрішня та зовнішня політика. В. Винниченко.

Тема 11. Україна в 20-30-х роках XX ст. Соціально-економічне становище України на початку 1921 р. Політика "воєнного комунізму".

Запровадження нової економічної політики. Відбудова сільського господарства і промисловості. Обмеженість непу. Прискорення формування адміністративно-командної системи. Україна і формування СРСР. Політика більшовиків у галузі культури. "Курс на українізацію". Зміни в політичному курсі керівництва СРСР 1927 р. Курс на індустріалізацію. Досягнення і провали перших п'ятирічок. Заміна кооперування колективізацією. Сталінська політика "розкуркулювання" селянства. Наслідки колективізації. Особливості розвитку культури в 30-ті роки. Ліквідація неписьменності дорослих. Стан шкільної освіти, робітфаки. Вища школа. Масові репресії щодо спеціалістів, інтелігенції з боку адміністративно-командної системи. Згорання українізації. Сталінщина та її провідники в Україні. Масовий терор 30-х років. Становище Західної України в 1920-1940 рр.

Тема 12. Україна напередодні і в роки другої світової війни (1939-1945 рр.). Радянсько-німецький пакт про ненапад. Таємний протокол. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Напад фашистської Німеччини на СРСР. Режим воєнного стану. Мобілізаційні заходи. Евакуація на схід. Бойові дії влітку і восени 1941 р. Причини невдач Червоної армії. Оборона Одеси, Києва і Севастополя. Бойові дії навесні 1942р. Німецько-фашистський окупаційний режим. Розчленування України. Початок розгрому нацистських загарбників в Україні. Битва за Лівобережну Україну і Донбас. Форсування Дніпра, Визволення Києва. Військові дії ОУН-УПА. Завершальні бої.

Тема 13. Україна в період післявоєнної відбудови господарства та десталінізації суспільства (1945-1964 рр.). Тяжкі наслідки війни та нацистської окупації для України. Відбудова та розвиток промисловості. Становище в сільському господарстві. Голод 1946-1947 рр. Радянізація західних областей. Колективізація західноукраїнського села. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Масові репресії та депортації населення. Боротьба ОУН-УПА з радянською репресивною машиною. Деформуючий вплив сталінщини на політичну систему, на суспільно-політичні процеси. "Чистка" національних кадрів. "Жданівщина" в Україні. М.С. Хрущов і Україна. Перші кроки десталінізації суспільного життя. Вхідження Кримської області до складу України. Спроби застосування економічних методів господарювання. Заходи в соціальній сфері. Досягнення і суперечливі процеси в області культури.

Тема 14. Україна і загострення кризи радянської системи. Політико-ідеологічна криза системи. Жовтневий (1964 р.) Пленум ЦК КПРС як політичний переворот. Негативний вплив рішень пленуму на політичне й економічне становище в УРСР. Згорання демократичних процесів. Неосталінізм. Посилення централізованої командно-адміністративної системи управління і обмеження суверенітету республіки. Діяльність в Україні П. Шелеста і зміщення його з посади першого секретаря ЦК КП України. В. Щербицький. Конституція УРСР 1978 р. Спроба запровадження господарської реформи 1965-1967 рр. Розвиток екстенсивного шляху. Наростання труднощів

та неоліків у народному господарстві. Проблеми соціальної сфери. Русифікація. Правозахисний рух. Посилення національно-визвольного руху в 70-80-х рр., його учасники, репресії щодо них. Українське суспільство в умовах проголошеного курсу перебудови. Новий етап національно-визвольного демократичного руху. Головні чинники, що зумовили процес перебудови. Створення нових політичних партій і рухів та їх роль в активізації суспільно-політичного життя. Етапи перебудови та її наслідки для України.

Тема 15. Україна - суверенна незалежна держава. Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт про незалежність України, Всеукраїнський референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Символіка України. Розпад СРСР. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України та шляхи їх розв'язання. Прийняття Конституції України. Стартові умови розгортання державотворчого процесу. Становлення владних структур. Конституційний процес. Формування багатопартійності. Реалізація нового соціально-економічного реформаційного курсу і його наслідки (2000 – 2010 рр.). Формування концепції зовнішньополітичного курсу. Україна і СНД. Вибори до Верховної Ради України 1994р. Обрання Президентом України Л.Д.Кучми. Конституційний процес і прийняття 28 червня 1996 року Конституції України. Грошова реформа. Зовнішньополітичний курс України. Становище в галузі освіти, науки і культури. Підсумки історичного шляху українського народу. Перспективи для України XXI ст.

Перелік питань для іспиту

1. Вступ до історії України. Поняття «історія», «хронологія», «цивілізація»
2. Стародавня історія України
3. Київська держава
4. Галицько-Волинська держава. Монгольська навала
5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)
6. Українські землі у складі Речі Посполитої (друга половина XVI ст.)
7. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького середини XVII ст.
8. Українські землі у другій половині XVII – у першій половині XVIII ст.
9. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – XIX ст.
10. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – XIX ст.
11. Україна в Першій Світовій війні
12. Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918-1921 рр.)
13. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921-1928 рр.)
14. Утвердження тоталітарного режиму в 1929-1939 рр.
15. Західна Україна в 1921-1939 рр.

16. Україна під час Другої світової війни 1939-1945 рр.
17. Україна в перші повоєнні роки та в умовах десталінізації.
18. Україна в період загострення кризи Радянської системи (1965 – 1985 рр.)
19. Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України (1985–1991 рр.)
20. Україна в умовах Незалежності.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Критерії оцінювання (усного) письмового випробування. Виконання завдань оцінюється за такими критеріями:

- повнота й ґрунтовність викладу навчального матеріалу;
- аргументованість тверджень;
- суб'єктне усвідомлення змісту;
- термінологічна коректність.

Максимальна оцінка за відповідь на екзаменаційний білет усного (письмового) випробування складає 200 балів (по 50 балів за питання), оцінку «відмінно» отримують абітурієнти, які отримали за результатами випробування 180-200 балів, оцінку «добре» – 150-179 балів, оцінку «задовільно» – 120-149 балів, «незадовільно» – 119 балів і менше.

Розроблені критерії дають можливість:

- адекватно оцінити виконання студентами тестових завдань або питань усного (письмового) випробування;
- виявити якісний рівень засвоєння теоретичних знань і сформованості вмінь, передбачених програмою;
- зробити відповідний загальний висновок про рівень сформованості у майбутніх фахівців професійної компетентності, про їхню готовність творчо здійснювати фахову діяльність.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Вступ до культурології

1. Гуревич П. С. Культурологія. – М., 2003.
2. Історія світової культури. – К., 1994.
3. Кравченко А.И. Культурологія. – М., 2002. – С. 7-10.

4. Культурологія: курс лекцій: навч. посіб./За ред А.І. Баканурського, Г.Є. Краснокутського, Л.Л. Сахненко. – К., 2004.
5. Культурологія: теорія та історія культури: Навч. посіб. / За ред. І.І.

Культура давніх цивілізацій

1. Александрова Н.В., Ладынин И.А., Немировский А.А., Яковлев В.М. Древний Восток: Учебное пособие для вузов. - М., 2007.
2. Виноградова Н.А, Каптерева П., Стародуб Т.Х. Традиционное искусство Востока. Словарь. – М., 1997
3. Гоголев К.Н. Мировая художественная культура. Индия. Китай. Япония. С древности до современности. - М., 2000.
4. Історія художньої культури. Первісність. Стародавній світ [Текст] : підруч. для студ. вузів мистецтва і культури / В. М. Шейко [та ін] - Х. : ХДАК, 1999. - 210 с.
5. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посібник / за ред. І.І. Тюремко, О.Д. Горбула. – К.: ентр навчальної літератури, 2004.-368с.
6. Лидова Н.Р. Драма и ритуал в Древней Индии. – М., 1992
7. Мировая художественная культура. Древние цивилизации. Тематический словарь. – М., 2004.
8. Антична культура: Довідник. – К., 1993.
9. Античность как тип культуры. – М., 1988.
10. Боннар А. Культура Древнего Рима. – М., 1985.
11. Вайнтруб И. Священные лики цивилизаций. – К., 2001.
12. Культура Древнего Рима: в 2 т. / Под ред. Голубцова. – М., 1985.
13. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. – М., 1990.
14. Кун М. Легенди та міфи Стародавньої Греції. – К., 1992.
15. Парандовський Я. Міфологія. – К., 1977.
16. Пащенко В.В., Пащенко Н.І. Антична література. – К., 2001.
17. Полевой В. Искусство Греции. – М., 1970.
18. Соколов Г. Искусство древнего Рима. – М., 1971.
19. Тимофієнко В.І. Історія архітектури стародавнього світу. – К., 2006.
20. Этрусское искусство / Автор альбома А.Чубова. – М., 1972.

Світові релігії

1. Лубський В. І. Історія релігій : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Лубський, М. В. Лубська. – [2-ге вид.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 776 с.
2. Пучков П. И. Религии современного мира / П. И. Пучков, О. Е. Казьмина.

М. : [Б. и.], 1997. – 286 с.

3. Смирнов А. В. Курс истории религий / Александр Васильевич Смирнов. – М. : Фонд ИВ, 2007. – 382 с. – (Серия “Православная мысль”).

4. Черній А. М. Релігієзнавство : підруч. / Черній А. М. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2008. – 400 с. – (Серія “Альма-матер”).

5. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К.: Кондор, 2004.

Історія та культура України

1. Білоцерківський В.Я., Шейко В.М. Історія української культури. Навч. посіб. – К.: Знання, 2009. – 413с.

2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. - Київ: Академвидав, 2003

3. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (ІХ-початок ХХІ ст.). – Ужгород: Гражда, 2009.

4. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посіб. - Київ: Знання-Пресс, 2001

5. Смолій В.А. Історія України: нове бачення. У 2-х томах. Т. 2. / За ред. Смолія В.А.. - Київ: Україна, 1996

6. Субтельний О. Україна: історія. - Київ: Либідь, 1993

7. Темко Г.Д. Історія України: Посібник / За ред. Темка Г.Д. - Київ: Академія, 2001.